

Odgovor:

Da tako možemo govoriti, o tom nema sumnje. Pita se samo, da li ćemo takvom terminologijom tačno pogoditi smisao, i to originalni smisao »naravnoga«. Čini se da nećemo. Milost je, naime, nadnaravna po svojoj ontološkoj konstituciji. Gdje ona stvarno djeluje, tamo je narav ugrađena u nadnarav, tamo se radi o nadnaravnom zbivanju, bez obzira na to da li mi to znamo ili ne, kao i bez obzira na to da li to znamo na osnovi razumske spoznaje (kad bi to uopće bilo moguće!) ili na osnovi objave.

Osim toga, kad kažemo da filozof misli svojim naravnim sposobnostima, nikako ne želimo reći da je filozof konkretno ostvaren kao »naravni mislilac«, već držimo da se on teoretski stavio na jedno stanovište koje apstrahira od objave i od svake eventualne nadnaravne pomoći. Ali tim nije ništa odlučeno o pitanju koje nas ovdje direktno zanima, naime da li igdje na svijetu postoji »naravni mislilac« u ontološkom smislu. Da stvarno nigdje ne egzistira, znamo iz bogoslovlja, jer u sadašnjem redu potpuno je ukinuto stanje čiste naravi. Konkretno postoji samo nadnarav, i to ili u stanju istočnog grijeha odnosno izgubljene milosti (negativno) ili u stanju otkupljenja odnosno milosti (pozitivno). — Filozofiranje je, konačno, po sebi profana stvar. Po svom predmetu nije ni moralno dobro ni moralno zlo. No budući da konkretno nema moralno indiferentnih čina, to i filozofiranje kao pravi ljudski čin indirektno, to jest zbog svoje povezanosti sa čudorednošću, potpada pod djelovanje milosti. Stoga se obzirom na konkretni čin filozofiranja vraća u principu cijela naprijed izložena problematika. Iz toga se vidi da se ni u označivanju filozofije kao naravno-ljudskog mišljenja izraz »narav« ne uzima u originarnom značenju, već u naročito specificiranom smislu: kao razumski izvor spoznaje, i to teoretski-apstraktno.

PERIODICA DE RE MORALI CANONICA LITURGICA

fundata ab A. Vermeersch, edita a professoribus Pot. Universitatis Gregorianaе, tom. XXVII (1938), fasc. I—V, str. 480, cijena Lit. 25.—.

Suradnici su u ovom godištu skoro isključivo profesori praktičnih teoloških disciplina, prvenstveno crkvenoga prava i morala. Između rasprava objelodanjenih tijekom godine neka budu ovdje napose spomenute:

1. Regunturne Orientales dissidentes legibus matrimonialibus Ecclesiae latinae? (Aemilius Herman). U rješenju ovoga pitanja odgovara autor: a) prema shvaćanju sv. Oficija nesjedinjeni se istočnjaci nemaju upravljati općim zakonima latinske Crkve; b) ne pot-

padaju pod njih ni s obzirom na bračno pravo (protivnu je misao zastupao Dalpiaz u časopisu *Apollinaris*, t. X (1937) str. 457); c) nema se na njih protegnuti ni can. 1070 C. Z. koji radi o zapreci razlike vjere kod sklapanja braka.

2. *Theoria legis mere poenalis et hodiernae leges civiles* (U. Lopez). Teorija t. zv. »čisto kaznenoga zakona« nije kod svih jurista ni moralista jednaka, ipak se svi slažu u tomu, da je obveza takovoga zakona ovisna o volji zakonodavca. Kod civilnoga zakonodavca nema danas redovno namjere da moralno obvezuje podložnika pa se s toga zakonska obveza, kad ne postoji volja zakonodavca, ne može protumačiti po teoriji o »čisto kaznenom zakonu«. Dosljedno misli pisac: podjela civilnoga zakona na moralni, kazneni i mješoviti nema nikakove praktične vrijednosti. Autor navodi i usvaja misao sv. Tome Akvinca koji i ovdje ispravno ističe: obveza u savjesti slijedi kod civilnog zakona (ako je pravedan) iz vječnoga zakona, a nema se ni izravno ni prvenstveno vezati za volju zakonodavčevu.

3. *De occupatione bonorum in locis belli causa desertis* (E. Escanciano). U naše se vrijeme ratuje mnogo unatoč mnogoga pisanja i protestovanja protiv rata. Da drugih ne spominjemo, spomenimo samo rat između Kine i Japana. Mnogi su morali bježati od kuće, ostaviti sve što nisu mogli sobom ponijeti. Ta se tuđa imovina rasipa, odnosi, prodaje i od onih koji je tobože službeno čuvaju i od onih koji je nepovlasno razvlače i odnose. Nastaje pitanje: kako će se katolici ponijeti u tom poslu i kad će smjeti takovu tuđu imovinu eventualno i sami uzeti, a kada kupiti? Autor zastupa mišljenje, da se kod uzimanja tuđe imovine strogo postupiti ne samo u javnim poukama nego i u pojedinim praktičnim slučajevima; kod kupovanja da se blaže sudi, osobito siromasima i onima koji kupuju takovu tuđu imovinu iz nužde, a ne iz želje za pretrglijskom zaradom.

4. *Triginta millia libellarum seu francorum* (A. Ellis). Ima li se ova cijena odnositi na zlatni ili papirnati novac? Rješenja rimskih kongregacija izbjegavaju pozitivno opredjeljenje za zlatnu valutu, a u praksi je dozvoljavaju. Ustanoviti se dade da su autori i zakonodavci prije kodeksa pa i sam njegov autor uvijek kod izbacivanja ovakove svote imali pred očima zlatnu vrijednost. I poslije kodeksa ima u praksi potvrda za to mišljenje. Na koncu označuje pisac vrijednost u svim stranim valutama koja odgovara gornjoj svoti prema knjizi Rene Sedillot: »*Le Drame de monnaies*«, (Paris 1937/38). U dinarima iznosi ta vrijednost 425.000.

5. *Patres matresque ex baptismo et Actio catholica* (S. Tromp). Pisac naglasuje važnost kumova za kršćanski život i naše suvremeno nastojanje oko duhovnoga preporoda vjernika. Iznosi konkretne prijedloge kako bi se ova institucija mogla uspješno razviti i iskoristiti u spome-

nutu svrhu: pomoću katoličkih organizacija valja sabrati skup čestitih ljudi i žena koji će se rado prihvatiti kumstva, zdušno ga htjeti i moći izvršavati na korist kako duhovnu tako i materijalnu svoga kumčeta, voditi o njemu brigu trajno i dosljedno i sl.

6. De constitutione S. Pii Papae V (od 3. VIII. 1517, Puthota Rayanna). Početak stručno juridične rasprave o smislu citirane konstitucije u vezi s poteškoćama koje danas iskrsavaju kod brakova katolika s nekršćanskom strankom i kod prijelaza potomaka na kršćanstvo iz nekršćanskoga braka.

7. De calendariis ecclesiasticis communitatum religiosarum ritus byzantini-slavici propriis (Jos. Schweigl) i od istoga autora: De forma exteriori pietatis erga Ss. Cor Jesu, quae ritui byzantino congruat, dvije su radnje koje zaslužuju posebnu pažnju. Prva je zanimiva s pravnog i povjesnoga gledišta, druga s praktično dušobrižničkoga, naročito s razloga što u pitanju nema jednodušnosti među samim klerom sjedinjene istočne Crkve. Autor zastupa mišljenje da se redovničke družbe grčko-slavenskog obreda slobodno mogu služiti i svojim vlastitim kalendarom; jednako da ima načina da se i kod njih goji vanjska pobožnost Presv. Srcu u duhu običaja i liturgije istočne Crkve. Obzirom na odlučno protivljenje nekih istočnjaka, članak je vrlo instruktivan, a dokumentarno pisan.

8. De primigenia forma baptismatis signis sinensibus expressa (P. D'Elia) ne iznosi nikakova pitanja nego informira o poteškoći prvih misionara u Kini s obzirom na priopćivanje kršćanskih otajstva u kineskom monosilabičkom jeziku.

9. Ako spomenemo još tri rješenja Casusa od P. Lopez a (str. 32, 117, 353), liturgične bilješke P. Beijersbergen a i rubricističke F. X. Hechta, iznijeli smo uglavnom stručni prinos ovoga godišta.

Drugi dio sačinjavaju dokumenti sv. Oca (enciklike, bule, pisma, poslanice, radio-govori) i dokumenti pojedinih rimskih kongregacija; svagdje su gdje stvar zahtijeva popraćeni s bilješkama povjesne i pravno-dogmatičke prirode. Na taj način dobivaju »Periodica« praktički veću vrijednost od samoga službenoga lista koji donosi dokumente i odredbe o pojedinim stvarima, dakako bez ovih korisnih osvrta. Tek književni pregled iz označenih triju struka nije u ovom časopisu naročito zastupan. U tom bi se pogledu mogao časopis upotpuniti i toj potrebi s par stranica udovoljiti.

Prof. A. Živković.